

Кой [Linux](#) е подходящ за мен?

Това е най-задаваният въпрос във всички форуми за начинаещи Linux потребители и винаги получава различни отговори. Всеки вече опитал някаква дистрибуция си създава собствено (компетентно) мнение и се опитва да се пребори за правилността му. Но всеки може да прецени сам и само за себе си.

Live CD/DVD

Това е добрият начин да опиташ обстановката под Linux¹ без да омажеш ОС на харддиска, лишавайки домочадието от услугите на семейния компютър. В днешно време много ОС с Linux ядро се разработват специално като „живи“ дистрибуции, а вече и много от дистрибуциите, чието основно предназначение е да се инсталират на харддиск, имат вариант жив диск за демонстративни цели. Разбира се дори и живите дистрибуции могат да бъдат инсталирани на харддиска (друг е въпросът доколко функционална ще бъде една такава система).

Списъци с Live CD дистрибуции могат да се намерят из Интернет. Ето какво можем да кажем ние за някои от тях.

[Slax](#)

Това, което показахме на първата ни среща. Може би едно от най-добрите Live CD-та. Основният му вариант има размер 190 MB и както видяхме се побира на Mini CD. При това за този си размер съдържа доста програми (например офис-пакет, плейъри, компилатора [gcc](#)). Slax върви удивително леко – не повече от 300 MB RAM (въпреки че [KDE](#) не е най-леката графична среда). Има опция да се зареди изцяло в RAM-та, и тогава става още по-бърз. Софтуерът му е организиран на базата на т.нар. [модули](#) (които представляват lzm-архиви), като има удобен интерфейс за тяхното добавяне (зареждане). Също така има опция [да си изберете](#) какви модули да има на диска преди да го свалите, за да не се налага всеки път като го стартирате да дърпате някой модул, който ще ползвате редовно. Друго от големите предимства на Slax е, че много лесно може [да се инсталира на флашка](#)

---

¹ Опцията жив диск не е патент на Linux дистрибуциите, живи дискове имат и някои ОС от BSD семейството, има жив диск на Debian GNU/HURD, а дори май и Уиндоус XP има някакво такова

(говорим за persistent инсталация – всички промени, които направите се запазват, все едно е инсталиран на харддиск) и сам се справя с настройването на флашката да може да се boot-ва от нея. В основната версия на диска няма [vim](#)², но го [има](#) в наличните модули, може да си го дръпнете отделно или да си го добавите към iso-то.

[Knoppix](#)

Едно от най известните Live CD/DVD-та, разработвано от около 6 години и е доста напред в това да бъде универсално и да върви под всякакъв [x86-compatible] хардуер. Версиите му до 5.x бяха с графична среда по подразбиране KDE, новите версии 6.x са с [LXDE](#) (и [Compiz](#)), иначе на диска има и [GNOME](#). Във варианта Live DVD (все още само във версии 5.x, 4.x) има включено по-голямо количество софтуер, но това не го прави прекалено тежък (върви нормално като за жив диск на 5-годишен компютър с 1.8 GHz процесор, 512 MB RAM). Версиите 6.x със сигурност идват с gcc и vim, почти със сигурност така е и в 5.3 Live DVD-то. При сваляне внимавайте коя версия избирате: EN (на английски) или DE (на немски). Версиите с името ADRIANE пък са с говореща (произнасяща) система за менютата (най-вероятно в помощ на хора със зрителни затруднения).

[Puppy](#)

Една от най-мъничките дистрибуции (по-малка от нея е може би само Damn Small Linux), около 100 MB. Зарежда се изцяло в RAM-та (след което може да си извадите диска и да си ползвате CD drive-a) и това я прави доста бърза и лека. Графичната среда е [XFCE](#). Има възможност за инсталиране на флашка, но не е толкова интуитивно като някои други дистрибуции. За сметка на това пък при спирането на живия диск има опции да запазите промените, които сте направили (настройки, създадени файлове) като файл върху харддиск или флашка и при следващо зареждане да ги възстановите. За съжаление в основния диск няма нито gcc, нито vim, има ги в [софтуерните хранилища](#) на дистрибуцията.

---

² Внимание! Оказа се, че vim-ът в Slax, а също така и в някои други дистрибуции се стартира във vi-compatible mode, което го прави много изнервящ и неподходящ за работа. За да ползвате нормалния вид (в който например стрелките и backspace работят и в insert режим) в команден режим на vim задайте команда **`:set nocompatible`**.

[DreamLinux](#)

Много приятен на външен вид, графичната му среда е GNOME или XFCE, но ползва елементи от [Enlightenment](#) и напомня много на Mac OS X. Доста лек откъм ресурси, дори и в последната си версия (3.5), която е малко по-голяма като размер (около 1 GB) и върви от DVD. Ако имате 2-3 GB свободно място (свободен дял) на флашка, може да си го инсталирате там и да си го носите в джоба. За наше щастие последната му версия вече си има и gcc, и vim. Може да се инсталира и на харддиск като напълно функционална ОС, няма си свои софтуерни хранилища, но ползва тези на Debian (които са едни от най-големите в света).

[Zenwalk](#)

Мотото на тази дистрибуция е "Ever tried Zen computing?". Live CD-то се оказва доста приятна изненада и имаше всичко, което търсехме – приятна графична среда (XFCE), която не заема много ресурси, gcc, vim (при това конфигуриран – с оцветяване, подравняване, autocompletion). За съжаление на по-стар компютър (един от тези в зала 020) не се справи добре с конфигурирането на видеокартата (и по-точно с размера на екрана), но на по-нов би трябвало да няма проблеми.

[BackTrack](#)

Ние сме пробвали версия 4-beta (Live DVD). При стартиране, ако имате пуснати тонколони, нека звукът им да бъде на по-средно ниво, защото има доста стряскащ startup звук на графичната среда (прилича на Starcraft-ски звук). Що се отнася до съдържанието – KDE, gcc, vim, всичко нормално. Вървеше добре вкъщи, евентуално може с по-стари компютри да не е така (евентуално). Като цяло оставя доста добро впечатление.

Списъкът е дълъг, особено като включим и тези ОС, чието основно предназначение е инсталация върху харддиска, но имат и live версия: Debian, Fedora, Ubuntu, OpenSUSE, Gentoo, Sidux и т.н., на практика почти всички (и Zenwalk включително).

! Когато стартирате Live CD/DVD е възможно да ви зададе някакви въпроси относно

хардуера (например ps/2 ли е мишката, това ли е резолюцията на монитора), така че наглеждате какво се случва.

Инсталация на харддиск

Това си е стандартният начин да ползваме една ОС. Тук разнообразието на дистрибуции е огромно, а различните мнения са още повече. Затова само ще изредим няколко популярни имена:

- Четирите най-стари все още поддържани дистрибуции са [Slackware](#), [Debian](#), [Red Hat](#), [SUSE](#). От тях Slackware и Debian са трудни за инсталация и/или поддръжка от начинаещ. Red Hat и SUSE пък вече са комерсиални проекти, ориентирани към enterprise поддръжка. Но и двете продължават да поддържат свободни проекти на своите ОС – съответно [Fedora](#) и [OpenSUSE](#), които могат да се препоръчат на начинаещи потребители
- [Ubuntu](#) – най-популярната в последно време дистрибуция, базирана на Debian и специално ориентирана към user-friendliness. Дотолкова, че може би малко прекалява (лично мнение). Ползва графична среда по подразбиране GNOME, но има варианти [Kubuntu](#), [Xubuntu](#) съответно с графични среди KDE и XFCE. Други негови варианти са [Edubuntu](#) – предназначено за образователни цели - и [UbuntuStudio](#) – ориентирано към мултимедийна обработка. Голямо богатство са форумите му по целия свят, в които човек може да намери отговори на голяма част от своите въпроси.

Вече има и много базирани на Ubuntu дистрибуции : [LinuxMint](#), [OpenGEU](#), [Fluxbuntu](#), [MoonOS](#) и др.

В България се развива проектът [„Учи свободен с Ubuntu“](#), който представлява Live DVD на Ubuntu с подбран софтуер за образователни цели.

- [Mandriva](#) – също една от най-познатите дистрибуции, има си българска потребителска група и хора, които да отговарят на въпросите на потребителите. Доста user-friendly, има си доста собствени програмки (скриптове) за разни настройки и графичният интерфейс е много сполучлив. Базирана на нея е и [PCLinuxOS](#), но има и доста разлики между тях.
- [Gentoo](#) е дистрибуция, при която целият софтуер се дърпа като source code и

се компилира на място, за самата машина (не е напълно ръчно, има си tool-че, наречено emerge (написано на Python), което върши по-голямата част от работата). Легенди се носят за това колко време трае една инсталация на Gentoo и нещата все отиват към 2-3 дни компилиране на графичната среда. Така че може да се каже, че дистрибуцията е подходяща... за манияци :)

Друга дистрибуция с този начин на инсталиране на софтуер е [Lunar](#).

- Още няколко имена за обща култура и за любопитните:
  - базирани на Debian: [Sidux](#), [Elive](#), [Mepis](#), [DreamLinux](#)
  - базирани на Red Hat Enterprise Linux: [CentOS](#), [Scientific Linux](#)
  - [Arch Linux](#), [Vector Linux](#)

Инсталация на флашка

С напредването на технологиите флашките станаха задължително присъствие в джоба, чантата или на ключодържателя. Но освен да пренасяте на тях задачи по ДАА, може да си държите и напълно функционална ОС като ваш постоянен спътник в живота. На сайта <http://www.pendrivelinux.com/> можете да намерите упътвания за най-различни дистрибуции, разбира се можете да питате и Google.

Нашият опит с флаш-дистрибуции е скромнен: DreamLinux и любимеца Slax. Преди време сме пробвали и едно Ubuntu, но не можахме да го направим persistent. Както видяхме и Fedora върви от флашка, знаете кого да питате по този въпрос ;)

Информация за множество Linux и BSD дистрибуции можете да намерите на сайта <http://distrowatch.com/>.

Съвети:

1. Винаги е полезно да ви се намира някой жив диск в чекмеджето. Ако нещо се случи на харддиска, това е почти единствената възможност да спасите информацията. Много от живите дискове имат и програмка [Memtest](#), с която можете да проверите дали няма повреди в RAM-та или процесорните кешове. Дори има специализирани живи дистрибуции, ориентирани към system rescuing.
2. Ако сте се ориентирали към Live CD/DVD употреба, изпробвайте поне 2-3.

Сами преценете къде се чувствате най-комфортно и кое ви върши най-много работа.

3. Ако сте решили да си инсталирате Linux на харддиска, не се хвърляйте сами в дълбокото. Помолете някой познат, който има опит, да ви помага и обяснява.
4. Проверете/попитайте дали се поддържа хардуерът ви, особено ако е по-нов.
5. Не си харесвайте дадена дистрибуция само защото някой ви е казал, че тя е най-добрата. Разпитайте Google и се запознайте добре с това, с което се захващате. Потърсете някакви форуми, в които да можете да задавате въпросите си. Разучете как се инсталира софтуер под вашата дистрибуция.
6. И да, има дистрибуции, които изискват да имате опит. Не се нахвърляйте на тях отрано. Все пак няма да сте просто потребители, а и администратори.
7. За съжаление в България масово разпространени са малцина дистрибуции и много често във [форумите](#) на въпрос „Сложих си XXX, как да настроя еди си кое?“ се отговаря с „Хайде сега дръпни си едно YYY, сложи си него и направи това“. Може би е по-добре за потребител без опит да се ориентира към по-големите имена, за да има повече възможности за помощ на български.
8. Внимавайте много при инсталацията на кой дял слагате своя Linux – да не се окаже, че сте си затрили Уин-а или дяла със снимките, музиката и парното ;) Наистина нека някой да ви помага. Не забравяйте да отделите и дял за [swap](#).
9. Ако имате лаптоп или ще си избирате такъв, може да погледнете на <http://www.linux-laptop.net/> или <http://www.linlap.com/> за информация как се поддържа вашият модел.
10. Питайте :)

Автори: Мария Николова и Деян Дойчев

[Някои права запазени](#)